

С.Ж.Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық Медицина Университеті
Эпидемиология кафедрасы

**Дәлелді медицинаға және
клиникалық эпидемиологияға
кіріспе. Дәлелді медицинаның
қолданбалы аспектілері**

Орындаған: Нигметова С.

Қабылдаған: Бейсембинова Ж.Б.

Алматы, 2015 жыл

Жоспар

□ Кіріспе

Клиникалық эпидемиология және дәлелді медицина айғағы ретінде

□ Клиникалық эпидемиология

□ Дәлелді медицина

□ Дәлелді медицинаның даму тарихы

□ Дәлелді медицинаның жетістіктері

□ Дәлелді медицинаны қолданудағы шектеулер

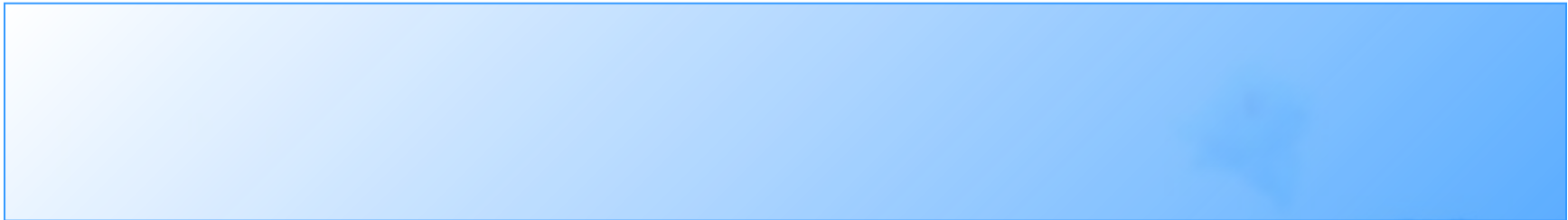
□ Қорытынды

Кіріспе

Дәрігер қандайда тәжірибелі болғанымен толып жатқан әртүрлі клиникалық жағдайдады еркін меңгере алмайды. Әрине, сарапшылардың, жоғары дәрежелі анықтамалар мен деректергеде сүйенуге болады. Бірақ, бұл әркезде нақты бола бермейді, өйткені тиімді терапиялық әдістердің тәжірибеге еңгізілуі тиімділігі нақты дәлелденген уақытынан көп уақыт өткесін пайдалануға ұсынылады

- **Клиникалық эпидемиология (КЭ)** - бұл қандайда болмасын дерттің пайда болу мен таралу жолдарының және шынайы медициналық жағдайды зерттеу әдістерінің заңдылықтары туралы ілім, яғни шын мәнінде жаңа дерт бар ма және қолайсыз қатердің әсері қаншалықты дерттің дамуына алып келуі мүмкін.

ДМ дүниежүзінде даму тарихы

Ғылыми тұрғыда медицинаның екі құрастырушысы бар - **дедукциялық пен эмпирикалық**. Екеуіде ғылым болып келеді, өйткені әртүрлі әдіс арқылы кең, жан жақты қолданылатын білім иесі, яғни бұл білімді әртүрлі жағдайда, басқа науқастарда, басқа жастағы және бөтен елде пайдалануға болады.

ДМ Қазақстандағы даму тарихы

- 1995 ж., қазан - 1996 ж., мамыр - «ҚР медициналық көмек сапасы» атты бірінші құрылтайына арналып АДБЖИ оқытушылары ТМД елдерінде кеңінен тараған, бірақ басқа елдерде пайдаланбайтын екі ем түрі бойынша - **жоғарғы қысымды оттегі емі және лазер сәулесі емі** - мәліметтерді жинап, оларға сараптама жүргізді:

- жоғарғы қысымды оттегі емі бойынша 589, лазер сәулесі емі - 1040 басылымдар табылды, бірақ бұл емдер бойынша тиімділігі мен қатерсіздігі туралы дәйекті мәліметтер табылмамады.
- 1998ж., қараша - ДМ оқытудың басталуы - алғашқы рет АДБЖИ курсында жанұялық медицинасының кафедра оқытушыларына ДМ туралы дәріс оқылды.

- 1999 ж. АДБЖИ жанұялық медицинасының кафедрасының әр оқыту кезеңінің бірінші күні ДМ дәрісінен басталып әрі қарай клиникалық мақалалар тәжірибе түрінде талданады. Бүгінгі күнде БМСК дәрігерлерінің **1867** оқыды.
- 2000ж., қараша - ДМ **еңгізудің екінші әрекеті** - ДСМ ауруханалық емге арналған стандарттық хаттамалар дайындалу шешіліміне байланысты ДСМ сарапшы тобына ДМ қағидалары таныстырылды.

- 2000 ж. - ДМ бойынша 5 маман - методолог оқытылды.
- 02.2001-2003жж - ДМ 5 маманы жұмысын бастады - ДСМ мен «Денсаулық» мекемесі қызметкерлеріне көмек ретінде клиникалық тәжірибе деректемелер жоспарын, аурухана науқастарына арналған диагностикалақ пен емдік стандарттық хаттамаларын дайындау үшін клиникалық мәліметтерді бағалау мен іздеп табу жұмыстарын жүргізді.

- 2003ж. - ДМ мамандары ҚРЖДҰ мүше болды.
- 2001ж.- АДБЖИ ЖМ кафедрасы ДМ бойынша *арнайы 3 - жетілік* «Дәрілік заттарды тиімді пайдалану» атты оқыту бағдарламасын еңгізді. *Осы бағдарлама бойынша* БМСК мен ауруханалардың, ЖОО мен медициналық колледждердің 122 дәрігерлері және оқытушылары дәріс алды.

- Күнделікті тәжіребеде пайда болатын сұрақтарға жауап алатын нақты мәліметтер қорын анықтауға көмектеседі.
- Алынған мәліметтерді қатаң бағалауға үйретеді.
- Ең тиімді іс-әрекеттерді қолдануға бағыттап дәрігердің меншікті тәжірибесін өзгертуіне көмектеседі
- Дәрігер көрсететін көмектің сапасы жоғарлауының негізін құрайды.

- Дәрігердің өмір бойы, үздіксіз мамандығы бойынша оқып тұру қажеттілігін дамытады, кәсіпшілігін артады.
- Уақыт талабына, яғни тоқтаусыз өзгеріп тұрған әлем алқабының сұраныстарына дайын болуға көмектеседі.
- Шығымның тиімділігін жоғарлатады.

- Тиімділігінен көрі қатері басым іс-әрекеттерді анықтауға көмектеседі.
- Күнделікті тәжірибеге ең тиімді жетістіктерді еңгізуге мүмкіншілік тұғызады.
- Клиникалық сынақтардың толық, дұрыс жүргізілгенің анықтау мен ондағы мәліметтерді қатаң бағалауға үйретеді.
-

Негізгі мақсаты:

- Бұл дұрыс шешім қабылдаудаға мүмкіншілік беретін клиникалық бақылаулар мен мәліметтерді сараптау әдістерін еңгізу

Негізгі қағидасы:

- Бұл әр клиникалық шешім қатаң түрде ғылыми негізделуі қажет. Бұл қағида **«evidence-based medicine»** - **«дәйектемелі негізделген медицина»** немесе **«ғылыми дәйектемелі медицина»**, әлде **«дәйектемелі медицина»** деп аталды. (Алғашқы рет «evidence-based medicine» терминді Торонто Мак Мастер Университетінің канадалық ғалымдар Тобы 1990ж. ұсынды.)

- **Дәлелді медицина (ДМ)** - бұл жеке науқасқа емдік әс-әрекеттерінің тиімділігі сапалы ғылыми зерттеулерде дәлелденген жағдайда ғана қолдану қағидасын сақтаумен ерекшеленетін медицина тәжірибесінің бір түрі.
- **ДМ** - бұл науқас мүддесіне қолдануға арналған іздеу, салыстыру, қорытындылау арқылы алынған және кеңінен таралған дәйектерге негізделген медицина бөлігі.

ДМ қағидалары :

- Ғылыми мәліметтерді жинауында, сараптауында, қорытындылау мен дұрыс қолдануындағы жаңа әдіс, бағыт;
- қазіргі уақыттағы жетістіктерді жауапкершілікпен, түсінікті және мағыналы негізі бар шын пейілмен пайдалану, яғни жеке тәжірибе мен жүйелі шолулардан алынған (сырттан) жоғары дәрежелі дәйектемелерді біріктіріп нақты белгілі әр бір жеке науқасты емдеуге қолдануды қарастыру

- Медицинаның дәлелді болуының **маңыздылығы** - бұл тек қана дәрігер қолданған іс-әрекеттердің дұрыстылығын негіздеуге тікелей ғылыми дәйектемелер, яғни сапалы жүргізілген клиникалық тексерістердің қорытындылары қажет екендігінде.

- Бұл жағдайда клиникалық зерттеулер лабораториялық тексерістерге қарсы болып келеді, өйткені олар дерттің пайда болуын түсіндіруге емес, керісінше емдік, алдын-алу, нақты диагностикалау мен ағымын болжау әдістеріне сынақ жүргізуге бағытталған. Сол себептен медициналық тәжірибеде, жалпы айтқанда, дәрігерге теориялық ұғымнан көрі клиникалық зерттеулер маңызды.

Дәйектемелі медицинаны қолданудағы жетістіктері

- ДМ әртүрлі қолайсыз жағдай әсерінен әртүрлі дерттердің даму қаупы мен ақырын анықтауға көмектеседі.
- Күнделікті тәжірибеде дәйектемелі негізі бар шараларды кеңінен қолдануға көмектеседі.
- Электрондық қордан дәйектемелі мәліметтер іздеп табуды үйретеді.

- Дәйектемелі медицина (evidence-based medicine) - бұл науқасқа көрсетілетін көмектің тиімділігін іздеу, салыстыру және қорытындылану арқылы кеңінен таралған нақты дәйектемелерге негізделген медицина бөлігі. ДМ қағидаларын білу дәрігерге көрсетілетін көмек туралы шешім қабылдауында әсер ететін көп жағдайларды сараптау арқылы сапасын жоғарлатуға мүмкіншілік береді.

- Бұл медицина тәжірибесінің негізін құрайтын, зор мағыналы көп пәнді клиникалық ғылым. Эпидемиология мамандары: «КЭ - бұл ұқсас жағдайларда клиникалық ағымын бірнеше науқастарда нақты қатаң ғылыми зерттеу арқылы анықталған дерттің ақырын әр жеке дара науқаста болжау мүмкіндігін беретін ілім деп бағалайды»

Дәйектемелі медицинаны қолданудағы шектеулер

- Электрондық қорды пайдалана білмеу
- Шет тілді білмеу
- Кейбір дәрілік затардың болмауы мен олардың қымбаттылығы

- Дәлелдемесі толық нақты емес немесе мүлдем жоқ сирек кездесетін клиникалық жағдайлар
- Науқастардың кейбір ем және тексеру әдістер түрлерін талап етуі
- Дәрігерлердің көне (уақыт талабына сай емес) көз қарастары

Пайдаланылган әдебиеттер:

- Основы доказательной медицины. ,М. П. Скакун
- Доказательная медицина., А.Р. Уваренко
- Клиническая эпидемиология. Основы доказательной медицины., Р. Флетчер, С. Флетчер, Э. Вагнер.